



ΣΟΦΗ  
ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ

Ο ΓΕΡΜΑΝΟΣ  
ΓΙΑΤΡΟΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ



**ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: Ο Γερμανός γιατρός**  
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Σόφη Θεοδωρίδου  
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη  
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου  
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μερσίνια Λαδοπούλου

© Σόφη Θεοδωρίδου, 2019  
© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Collaboration JS/arcangel, Drunaa/Trevillion Images  
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2019

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2019, 15.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2974-8  
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2975-5

*Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

<b>ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.</b>	<b>PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.</b>
<i>Από το 1979</i>	<i>Publishers since 1979</i>
Έδρα:	Head Office:
Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550	Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: [info@psychogios.gr](mailto:info@psychogios.gr)  
[www.psychogios.gr](http://www.psychogios.gr) • <http://blog.psychogios.gr>

ΣΟΦΗ  
ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ

Ο ΓΕΡΜΑΝΟΣ  
ΓΙΑΤΡΟΣ



*Αφιερωμένο στη μνήμη του Γερμανού γιατρού Χανς Λέμπερ,  
από τη ζωή και το έργο του οποίου άντλησα έμπνευση  
γράφοντας το μυθιστόρημά μου,  
και στη μνήμη όλων όσοι σε σκληρούς καιρούς  
κράτησαν την ανθρωπιά τους.*

*Ας χτίζουμε γέφυρες μεταξύ ανθρώπων  
και πολιτισμών.*

Δρ Χανς-Γκέοργκ Λέμπερ

**Ο** άνεμος πολιορκούσε όλη νύχτα το σπίτι. Άλλοτε τράνταζε άγρια τα παράθυρα και τις πόρτες του ουρλιάζοντας κι άλλοτε η λύσσα του μετατρέποταν σε υποχθόνιο βογκητό, ένα βογκητό που στα αυτιά της Λήδας ηχούσε περισσότερο απειλητικό από την προηγούμενη μανία του. Με τη φαντασία της έβλεπε την εικόνα ολοζώντανη, καθώς στριφογύριζε στο κομπιασμένο στρώμα της: το πέλαγος να ανταριάζει, τα κύματα να υψώνονται πελώρια κι ύστερα να σκάνε πάνω στα βράχια σαν νερένιες βόμβες και να αποσύρονται συρίζοντας, για να ξεσπάσουν εκ νέου το μένος τους σε δευτερόλεπτα, τσακίζοντας στο τείχος της στεριάς κι όσα καΐκια τύχαινε ν' αδράξουν τα υδάτινά τους δίχτυα, όπως εκείνο του άτυχου Μανώλη της.

Λίγο προτού ανατείλει ο Αυγερινός, ο άνεμος τελικά μέρεψε και μετατράπηκε σε απαλό ψίθυρο. Πίστεψε πως θα κοιμηθεί τότε λιγάκι η Λήδα, μα σύντομα άρχισε να διακόπτει τη νυχτερινή γαλήνη ο βόμβος των αεροπλάνων, τσιτώνοντας τα νεύρα της στο έπακρο. Κουλουριασμένη στο στρώμα, με το κορμί ένα κουβάρι, ανέμενε πια τον εκκωφαντικό ήχο των γερμανικών βομβών, έναν ήχο με τον οποίο έτειναν να εξοικειωθούν όλοι οι νησιώτες από τα τέλη Απριλίου, που ο πόλεμος είχε περάσει στα εδάφη τους.

Σ' αυτό το διάστημα είχε καταστρέψει και βυθίσει αρκετά φορηγά πλοία η γερμανική αεροπορία, ένα από τα οποία ήταν φορτωμένο Εγγλέζους στρατιώτες που προορίζονταν για την Αίγυπτο. Τα πλοία, ελληνικά ή και εγγλέζικα, είχαν καταφύγει για προστασία στο Μεγάλο Λιμάνι, που ήταν και ο βαθύτερος λιμένας όχι μόνο του νησιού αλλά και ολόκληρου του Αιγαίου. Είχαν

αρπάξει την ευκαιρία τότε κάποιοι νησιώτες και είχαν ξεχυθεί στις ακτές, όπου ξεβράζονταν διάφορα υλικά όπως σανίδες, δοχεία με λάδι αλλά και ρουχισμός στρατιωτικός, προκειμένου να τα συλλέξουν, ενώ τις επόμενες ημέρες δε δίστασαν ορισμένοι να εμφανιστούν κορδωτοί στα καφενεία, ντυμένοι με χιτώνια και αρβύλες, για να εισπράξουν από κάποιους τη σαρκαστική υποδοχή «βρε, καλώς τον στρατηγό».

Μόλις το πρώτο φως της μέρας τρύπωσε απ' τις γοιλίες των σφραγισμένων παντζουριών και χάιδεψε τα κλειστά της βλέφαρα, η Λήδα αποφάσισε ν' αφήσει το κρεβάτι. Δίπλα της η κόρη της κοιμόταν ακόμη, ο δε Παππούς, όπως διαπίστωσε ρίχνοντας μια ματιά στο μικρό του δώμα απ' τη μισάνοιχτη πόρτα του, είχε αναχωρήσει κιόλας για το καφενείο αθόρουβα, όπου θα αντάλλαζε ήδη με τους συντοπίτες τους τις τελευταίες πληροφορίες, σχολιάζοντας με πάθος τα γεγονότα, δραματικά όλα τους απ' τον Οκτώβριο του 1940 μέχρι και σήμερα που ήταν Μάιος του 1941.

Ο πόλεμος με την επιστράτευση των νέων αντρών είχε αφήσει στο νησί αλλά και σε ολόκληρη την επικράτεια μόνο μεσήλικες και ηλικιωμένους όπως ο Παππούς, ρίχνοντας παράλληλα στους δικούς τους ώμους και τα βάρη των επιστρατευμένων.

Η επιβίωση στο μικρό αγαιοπελαγίτικο νησί ήταν δύσκολη κι απαιτούσε απ' όλες τις ηλικίες τον επιβαλλόμενο μόχθο, που τώρα πια θα ήταν διπλός. «Απόμαχοι του πολέμου αλλά όχι της ζωής. Γι' αυτήν πρέπει να παλεύουμε ως τη στερνή ανάσα», φιλοσοφούσε συχνά ο Παππούς.

Ο ίδιος βέβαια δεν είχε παρά τα χέρια της γυναίκας του να τον συντρέχουν, απ' όταν άφησε τα καράβια, άκληρος όπως ήταν και από αρσενικά και από θηλυκά, τουλάχιστον μέχρι τη στιγμή που μπήκε στο σπιτικό του η Λήδα. *Τυχερός είμαι σε τούτη τη συγκυρία*, θα σκεφτόταν άλλος, αν ήταν στη θέση του. Δεν του είχε αρπάξει ο πόλεμος το αγόρι του ούτε χρειαζόταν να τρέμει το δρεπάνι του χάρου. Μα ο Παππούς, όσο σκληρός έδειχνε στην όψη, τόσο τρυφερή καρδιά είχε, όπως αποδείκνυε και η πράξη του να περιμαζέψει την κοπέλα στη σκέπη του, όταν όλοι οι υπό-

λοιποι, ακόμη κι η ίδια η μάνα της, της είχαν γυρίσει την πλάτη. Γι' αυτό και περίμενε τη λήξη του πολέμου με την ίδια λαχτάρα που ένιωθαν κι όσοι είχαν παιδιά στο Μέτωπο, όταν πια είχαν βάλει την ουρά στα σκέλια οι Ιταλοί. Κι ήταν εξίσου οδυνηρή και για κείνον η είδηση ότι δεχόταν η Ελλαδίτσα τους την επίθεση της Γερμανίας, που έσπευδε να βοηθήσει τους συμμάχους της.

«Δεν τα 'βγαλαν πέρα μαζί μας, κοντέψαμε να φτάσουμε στη Ρώμη έτσι όπως τους πήραμε στο κυνήγι, κι έρχονται τώρα οι φίλοι τους να τους συνδράμουν. Τα βάζουν όλοι με μια χώρα μια σταλιά ανέντροπα! Φτου, τη φάρα που τους γέννησε!» έφτυσε ο Παππούς το ταμπάκο που συνήθιζε να μασά στο σβηστό τζάκι, καθώς μετέφερε στη Λήδα τα νέα πριν από λίγες βδομάδες. «Κι εκεί που λέγαμε θα γυρίσουν τα παιδιά μας κι ότι θα λήξει ο πόλεμος...»

Είχε σαλέψει θλιμμένα το κεφάλι του κι η Λήδα είχε συνεχίσει το στρώσιμο του τραπεζιού, δίχως να σχολιάσει το παραμικρό. Γνώριζε ότι τα περισσότερα σπίτια είχαν από έναν επιστρατευμένο στο Μέτωπο, πολλοί και δύο. Νιόπαντρες είχαν αποχωριστεί τους άντρες τους, μανάδες και πατεράδες τους γιους τους, κορίτσια τους αγαπητικούς τους. Βίαια είχε αποσπάσει η παράλογη απαίτηση των Ιταλών για διάβαση από τα ελληνικά εδάφη τους αγαπημένους τους από τις αγκαλιές τους. Η ίδια όμως δεν είχε κανέναν στο Μέτωπο. Δεν είχε λόγο να σπαρταρά η καρδιά της, κάθε που έφταναν καράβια φορτωμένα αλληλογραφία, να ξευχνά τις νύχτες με τη σκέψη της στα παγωμένα βουνά της Αλβανίας, να τρέμει τη μαύρη είδηση. Εκείνη τα είχε χάσει όλα προ πολλού. Δεν περίμενε τους Ιταλούς ή τους Γερμανούς να της αρπάξουν την ευτυχία. Της την είχε αρπάξει η θάλασσα προτού καλά καλά τη γευτεί, πριν καν συνηθίσει στη γλύκα της αντρίκειας αγκαλιάς. Κι ύστερα είχαν γίνει όλα τα άλλα... Συνεπώς, όχι, δεν περίμενε τον πόλεμο να της διαλύσει τη ζωή.

Είχαν περάσει βδομάδες από κείνο το βράδυ που της είχε φέρει την είδηση ο Παππούς. Είχαν πολεμήσει σκληρά οι Έλληνες τους νέους εισβολείς, μα σύντομα είχε επέλθει η κατάρρευση του



Μετώπου και η παράδοση της Ελλάδας στη ναζιστική Γερμανία. Τι είχε εξάλλου να αντιτάξει μια φτωχή χώρα σαν τη δική τους πέρα από την ίδια την ψυχή τους; Μα φαίνεται πως η ψυχή δε γίνεται να τα βάλει με τη γιγάντια γερμανική μηχανή, συνομολογούσαν όλοι. Όσο γενναία κι αν είναι, όσο κι αν πολεμά για ιδανικά. Κι έτσι, ο στρατηγός Τσολάκογλου είχε υπογράψει την παράδοση του στρατού στις είκοσι του Απριλίου.

«Τον άτιμο! Τον προδότη!» άφριζαν κάποιοι νησιώτες. «“Η Ταν ή επί Τας”, έλεγαν οι αρχαίοι, μα αυτός πήγε και ξέγραψε με μια τζίφρα τις παρακαταθήκες τους!»

«Καλά έκανε», σιγοψιθύριζαν οι γυναίκες πίσω απ' τις πλάτες τους και σταυροκοπιούνταν. «Θα τα ρήμαζαν όλα τα παιδάκια μας οι Γερμανοί, ψυχή όρθια δε θα έμενε. Καλά έκανε...»

Συμφωνούσε με τις γυναίκες ο Παππούς. Το ήξερε η Λήδα, γιατί για όλα αυτά της μιλούσε τα βράδια που κάθονταν γύρω απ' το στρωμένο τραπέζι οι δυο τους με τη μικρή. Συνήθιζε τούτη την ανασκόπηση της μέρας ο πενηνταοχτάχρονος άντρας, απ' όταν ακόμη ζούσε η Ηρώ, η γυναίκα του. Κι αν εκείνη του έβγαζε γλώσσα και του αντιτασσόταν συχνά, ανάβοντας τα νεύρα του, η μαυρομάλλα που είχε περιμαζέψει σπίτι του δεν του είχε αντιγυρίσει ποτέ λέξη.

Είχε κουνήσει το κεφάλι της η Λήδα κι εκείνη τη φορά, δείχνοντας πως συμφωνεί μαζί του, μα στην ουσία τής ήταν αδιάφορο το θέμα. Κατά βάθος μάλιστα, αν ήθελε να είναι ειλικρινής με τον εαυτό της, ένιωθε κρυφή ικανοποίηση με την αγωνία των συμπολιτών της. Εκείνοι δεν τη συμπόνεσαν, όταν τους χρειάστηκε, γιατί θα έπρεπε τώρα να τους συμπονά αυτή; αναρωτιόταν βουβή πάντα, ακούγοντας αφηρημένα τον ηλικιωμένο άντρα.

Αυτά σκεφτόταν κι εκείνο το πρωί η εικοσιεπτάχρονη γυναίκα, συμμαζεύοντας την κουζίνα που επιτελούσε και χρέη καθιστικού, με την καρδιά βαριά και το μυαλό θολό, αποτέλεσμα αυτό το τελευταίο της άυπνης νύχτας που είχε περάσει. Κατά διαστήματα ο βόμβος των αεροπλάνων την έκανε να σφίγγεται αυ-

ναίσθητα και να μένει για δευτερόλεπτα ακίνητη, αναμένοντας την έκρηξη που ακολουθούσε συνήθως τη διέλευσή τους. Ασυνήθιστη ησυχία ωστόσο βασιλευε, σαν έσβηνε ο θόρυβος εκείνος· νεκρική σιγή. Ευοίωνο ή δυσοίωνο σημάδι, άραγε;

Άνοιξε τα παραθυρόφυλλα και την πόρτα η Λήδα να μπει ο φρέσκος αέρας και ρίχτηκε μηχανικά στις καθημερινές δουλειές: στο σάρωμα και στο ξεσκόνισμα και στο τίναγμα των υφαντών και των μαξιλαριών που κάλυπταν τον χτιστό καναπέ. Στεκόταν στο κατώφλι και κοπανούσε τα μαξιλάρια, όταν έφτασε στ' αυτιά της ένας αλλόκοτος βρυχηθμός. Τα άφησε βιαστικά στη θέση τους κι έτρεξε έξω. Η μέρα είχε ξημερώσει για καλά πια την ώρα εκείνη. Ο αγέρας είχε κυνηγήσει και το τελευταίο συννεφάκι κι ο ουρανός είχε το γαλανό χρώμα που προημούσε μια όμορφη μέρα, δίνοντας στην ατμόσφαιρα σπάνια διαύγεια. Η νέα γυναίκα στάθηκε στην άκρη του αυλόγυρου κι αγνάντεψε τα λευκά σπίτια που φάνταζαν γαντζωμένα στην πλαγιά, κι ύστερα στράφηκε στον δρόμο που ένωνε τον Οικισμό με το Μεγάλο Λιμάνι. Διαπίστωσε σύντομα ότι ο θόρυβος προερχόταν από έναν σχηματισμό μηχανών, πολλές με βοηθητικό κάθισμα στο πλάι τους, κι από στρατιωτικά φορητά. Τα οχήματα, σπάνιο είδος όλα τα παραπάνω για τον τόπο τους, όπου η συγκοινωνία γινόταν κυρίως με γαϊδουράκια και μουλάρια, σκαρφάλωναν τον στενό πετροστρωμένο χωματόδρομο αγκομαχώντας.

Ξένοι στρατιώτες, σκέφτηκε μουδιασμένη, παρατηρώντας τους ένστολους που τα γέμιζαν. Ιταλοί ή Γερμανοί. Μετά την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη και τους πυκνούς βομβαρδισμούς του Λιμανιού των προηγούμενων ημερών είχαν τελειώσει όλα και για κείνους, προφανώς. Ευχήθηκε να ήταν Ιταλοί. Πιο εύκολη της φάνταξε η ιταλική Κατοχή, σαν έφερε στον νου της τον Ρομπέρτο, τον Ιταλό που είχε μείνει στο νησί το καλοκαίρι του '35 και τριγυρνούσε χαμογελαστός παντού, μιλώντας στους ντόπιους με την τραγουδιστή προφορά του.

Ένα μικρό θρόισμα της φανέρωσε την παρουσία της μικρής, λίγο προτού η επτάχρονη Αφροδίτη έρθει και σταθεί δίπλα της

ξυπόλυτη. Η κοπέλα έριξε μόλις μια ματιά στο παιδί και στράφηκε πάλι μπροστά. Πρόσεξε ότι στα παραπάνω σπίτια κάποιες γυναίκες είχαν βγει κι εκείνες στα κατώφλια τους και σε μικρές παρέες παρατηρούσαν ταραγμένες την έφοδο των ξένων σιγοκουβεντιάζοντας, κι απότομα την έπνιξε η νοσταλγία. Κάποτε θα τις είχε κι αυτή ζυγώσει και θα είχε σμίξει μαζί τους να μοιραστεί τους φόβους τους. Κάποτε. Προτού...

«Τι είναι αυτοί οι άντρες;» τη ρώτησε η μικρή, φωνάζοντας για ν' ακουστεί πάνω απ' τον βρυχηθμό των μηχανών, κι η Λήδα βιάστηκε ν' αποτινάξει την αίσθηση.

«Ξένοι στρατιώτες μάλλον», αποκρίθηκε παρατηρώντας τη σκόνη που είχαν αφήσει πίσω τους τα οχήματα.

«Γερμανοί;»

«Δεν ξέρω. Δεν πηγαίνεις στην πλατεία να δεις τι γίνεται;» της ζήτησε, μα η μικρή δε σάλεψε στάλα. «Δεν άκουσες τι σου είπα;» ξαναρώτησε με χείλη σφιγμένα αποδοκιμαστικά.

«Ξέχασες που σου είπα ότι δεν ξαναπάω πουθενά μονάχη;» της αντιγύρισε εκείνη επικριτικά. Λίγες μέρες είχαν περάσει μονάχα από την τελευταία φορά που είχε γυρίσει κλαμένη κι είχε κάνει τη συγκεκριμένη δήλωση. Το λησμόνησε κιόλας η μάνα της;

«Κι εσύ ξέχασες τι σου λέει συνέχεια ο Παππούς; Ότι κανένα πλάσμα του Θεού δεν είναι παράνομο;» της θύμισε η Λήδα, νιώθοντας να την πνίγει το γνώριμο αίσθημα της πίκρας και του θυμού.

«Ναι, μα δε λένουν εκείνον “μπασταρδί”. Εμένα λένουν», παρατήρησε το κορίτσι σφίγγοντας πεισματικά τα χείλη.

Για λίγο τα βλέμματα μάνας και κόρης μονομάχησαν.

«Υστερα, κι εσένα δε σ' αρέσει ν' ακούς αυτά που λένε για μας. Σ' έχω δει πώς γίνεσαι, σαν μιλάνε πίσω μας. Μαυρίζει το μούτρο σου!» μίλησε πάλι η Αφροδίτη.

Σκοτεινίασε η γυναίκα. Τόσο διάφανη ήταν λοιπόν για το παιδί της; «Δε λακίζω όμως! Κι εσύ πρέπει να είσαι περήφανη! Ν' αντέχεις τις κουβέντες τους. Δεν είσαι ένοχη που βρίσκεσαι

στον κόσμο αυτό κι ούτε είναι δική τους δουλειά να σε κρίνουν», τη μάλωσε βιαστικά.

Έσκυψε το κεφάλι η Αφροδίτη. Όταν μεγάλωνε κι η ίδια σαν τη μάνα της, τότε ίσως και να άντεχε τις κουβέντες τους. Ή, μάλλον, σαν μεγάλωνε, θα άφηνε για πάντα τούτο το νησί και τους ανθρώπους του, αποφάσισε και βιάστηκε να μπει στο σπίτι.

Έπνιξε έναν στεναγμό η Λήδα κι ετοιμάστηκε να την ακολουθήσει, όταν πρόσεξε ότι ο Παππούς κατηφόριζε το σοκάκι μαζί με κάποιους γειτόνους. Βάδιζε με το κεφάλι σκυφτό, και το σκυθρωπό ύφος που είχε το αργασμένο απ' την αλμύρα πρόσωπό του έσφιξε την καρδιά της γυναίκας. Έτρεξε να τον προϋπαντήσει, μόλις οι άλλοι άντρες τρύπωσαν στις αυλές τους, κι εκείνος ανέβλεψε ακούγοντας το βήμα της.

«Τέλειωσαν όλα, κορίτσι μου», πρόλαβε την ερώτησή της. «Πλημμύρισε το νησί Γερμανούς. Ακόμη δε γύρισαν τα παλικάρια μας απ' το Μέτωπο κι ήρθαν αυτοί!» σχολίασε θυμωμένα.

Η Λήδα δε μίλησε, βλέποντας και τον τρόπο που άστραφταν τα βαθιά χωμένα στις κόγχες μάτια του. Η οργισμένη λάμψη τους επέτεινε την αγριωπή όψη που χάριζαν στο πρόσωπό του τα σμιχτά φρύδια και η χαρακωμένη κατά τόπους από μαχαίρι επιδερμίδα, ενθύμιο απ' τους καβγάδες στους οποίους είχε εμπλακεί στα διάφορα λιμάνια όπου γης, όταν ήταν ακόμη ένας αφίκορος νεαρός ναύτης.

Οι ιστορίες που λέγονταν για τον Παππού και αφορούσαν τα χρόνια της νιότης του ήταν απίθανες, βγαλμένες λες από τον νου κάποιου ευφάνταστου παραμυθά, γεμάτες αψηφισιά κι αντρειοσύνη. Ωστόσο, όπως πιστοποιούσαν οι παλιοί του σύντροφοι, ήταν όλες αληθινές. Κατά κοινή ομολογία όμως ήταν σκληροτράχηλος αλλά και δίκαιος συνάμα ο άντρας που είχε περιμαζέψει τη Λήδα στο σπιτικό του, αφηφώντας την αντίδραση της γυναίκας του και των συμπολιτών του. Και, μολονότι είχε προκαλέσει την κατακραυγή της μικρής τους κοινωνίας η ενέργειά του εκείνη, μονάχα πίσω από την πλάτη του τολμούσαν να τον κατακρίνουν όλοι, έξω από την Πειραιιώτισσα συμβία του, αφού πα-

ρά την ηλικία του δεν τον είχαν εγκαταλείψει η γεροδεμένη του κορμοστασιά κι οι δυνατές του γροθιές, που σκότωναν, σύμφωνα πάντα με τις φήμες, βούβαλο.

Το όνομά του στα ληξιαρχικά βιβλία ήταν Λάζαρος Καπερνάρος, μα εδώ και χρόνια πολλά κανέννας δεν τον είχε αποκαλέσει Λάζαρο, αφού ο περίγυρος του είχε προσάψει το παρατσούκλι *Παππούς* από την εφηβεία του ακόμη, τότε που τα πλούσια καστανά μαλλιά του ξεκίνησαν ανεξήγητα ν' ασπρίζουν. Στα δεκαοχτώ του χρόνια ήταν ήδη τελείως λευκομάλλης, ευτυχώς όμως η πλούσια κόμη του θα τον συντροφέυε για πάντα, μαζί και το παρατσούκλι που του είχαν κολλήσει. Δεν τον είχε πειράξει στάλα το γεγονός. Ούτως ή άλλως, οι περισσότεροι νησιώτες είχαν κάποιο παρανόμι να τους συντροφεύει από την παιδική τους ηλικία.

«Μια χαρά είναι το “Παππούς”. Καλύτερο από το να σε φωνάζουν Κατρουλή ή Τρομάρα όπως άλλους», αποφαινόταν στους φίλους του.

Κυριάρχησε τόσο το *Παππούς*, ώστε σύντομα η μόνη που τον φώναζε με το βαπτιστικό του ήταν η μάνα του. Απ' τα δικά της χείλη το είχε ακούσει μια τελευταία φορά στα είκοσί του χρόνια, λίγο πριν πεθάνει, αφήνοντάς τον ολομόναχο, αφού κι ο πατέρας του είχε χαθεί πολύ νωρίς, παραδομένος στην κατάρα των ναυτικών ανά την οικουμένη, που είναι ο πνιγμός. Ακόμη κι η Πειραιώτισσα σύζυγός του αργότερα *Παπού* τον φώναζε, αφού μ' αυτό το όνομα της είχε συστηθεί όταν τη γνώρισε. Και καθώς δεν κατάφερε ποτέ ο σπόρος του να βλαστήσει στα σπλάχνα της, θα ήταν ειρωνεία της τύχης το παρατσούκλι αυτό, αν δε γίνονταν όσα έγιναν με τη Λήδα.

«Να που απέκτησε πια νόημα το παρανόμι μου. Παππούς όνομα και πράμα είμαι πια», είχε παρατηρήσει ο άντρας τη μέρα που γεννήθηκε η μικρή, κοιτώντας συγκινημένος το μικροσκοπικό βρέφος στο πλευρό της πάνω στο στρώμα.

Τα λόγια του έφεραν δάκρυα στα μάτια της λεχώνας, που ξάπλωνε στα τσαλακωμένα σεντόνια ιδρωμένη και καταπονημένη

απ' τις πολύωρες ωδίνες. «Σ' ευχαριστώ, Παππού. Για όλα...» του είχε πει πνιχτά. «Δίχως εσένα...»

Έκοψε τις ευχαριστίες της υψώνοντας το χέρι του. «Εγώ σ' ευχαριστώ, κόρη μου, που μου χαρίζεις τούτη την ευλογία, να μεγαλώσει ένα μωρό κάτω απ' τη στέγη μου», της είπε, βραχνή η φωνή του αίφνης, κι έφυγε απότομα, φρικαρισμένος στη διαπίστωση ότι κινδύνευε να τον πάρουν τα δάκρυα σαν οποιαδήποτε γυναικούλα. Ποιον; Αυτόν που είχε να κλάψει απ' όταν ήταν νήπιο. Τα γεράματα έφταιγαν φυσικά. Μαλάκωναν φαίνεται τον άνθρωπο όπως το ρύζι ο βρασμός, μετατρέποντάς τον όπως εκείνο σε λαπά.

Μέσα στην κάμαρα, η Ηρώ, η οποία συμμαζέυε βιαστικά την αναστάτωση που συνεπαγόταν μια γέννα, είχε ρουθουνίσει συγχυσμένη κι είχε σταθεί λίγη ώρα κοιτάζοντας την πόρτα που είχε κλείσει ο άντρας της αποχωρώντας. Δεν έφτανε που είχαν φορτωθεί ένα στόμα παραπάνω, ή μάλλον δύο, αφού κάποτε θα έκοβε το βρέφος τον θηλασμό, της έλεγαν κι *ευχαριστώ* της προκομμένης. Ωστόσο, η καρδιά της δεν άντεξε να ξαναρχίσει το ψάλσιμο στην κοπέλα, όπως πολλές φορές από τη μέρα που είχε πάρει την απόφαση ο Παππούς να της προσφέρει στέγη. Ήταν κι εκείνο το αθώο πλασματάκι με το ζαρωμένο μουνträκι που βρισκόταν πλάι της... Εντάξει, γνώριζε η σκληρή Πειραιώτισσα ότι δεν ένιωθε ακόμη το βρέφος από λόγια, εκείνη όμως μ' έναν παράλογο τρόπο αισθανόταν ότι την άκουγε. Ίσως αυτός ήταν ο λόγος που τελικά αντί για όσα σκόπευε να πει είχε ρωτήσει τη Λήδα.

«Αποφάσεις τι όνομα θα της δώσεις ή ακόμη;»

Την κοίταξε επιφυλακτικά η λεχώνα. Αυτή ήταν η πρώτη φράση που της απηύθυνε εδώ και μήνες η Ηρώ και δεν ήταν επίκριση.

«Το έχω σκεφτεί, πράγματι. Μάντενα πως θα είναι κορίτσι, μου το 'λεγε το ένστικτό μου, όσο κι αν το απευχόμουν, μια και γνωρίζω από πρώτο χέρι πόσο δύσκολη μπορεί να είναι η μοίρα των γυναικών. Κι αφού δεν υπάρχουν γιαγιάδες να τη διεκδικήσουν», έσταξε πίκρα η φωνή της στο σημείο εκείνο, «σκέ-

φτηκα να τη βγάλω Αφροδίτη. Να δεθεί μέσα από το όνομά της με την ιστορία του τόπου μας. Να της θυμίζει αυτό τουλάχιστον τις ρίζες της».

Ένευσε η μεγαλύτερη γυναίκα πως συμφωνεί με την επιλογή, αποφεύγοντας να ξεστομίσει όσα υπό άλλες συνθήκες θα έλεγε, ότι δηλαδή ήταν υπεύθυνη η ίδια η Λήδα για την κακή της μοίρα. «Ελπίζω να γίνει όμορφη σαν την αρχαία θεά», αρκέστηκε να σχολιάσει ξερά.

Από τότε είχε κηρύξει και την άτυπη ανακωχή της η Ηρώ. Και την κράτησε. Μέχρι τη μέρα που πέθανε, δυο χρόνια αργότερα, δεν είχε ξανακούσει η Λήδα ούτε μία νύξη από το στόμα της για το γεγονός πως είχε βρεθεί από ευυπόληπτη χήρα στην άκρως ταπεινωτική θέση της ανύπαντρης μητέρας.

Μπαίνοντας σπίτι ο Παππούς την πρώτη εκείνη μέρα της γερμανικής Κατοχής στο νησί, πήγε και κάθισε στην αγαπημένη του θέση μπροστά στο τζάκι κι άρχισε να μασουλά το ταμπάκο του σκεφτικός. Έτρεξε αμέσως η μικρή Αφροδίτη να του κουβαλήσει τις παντόφλες, όπως κάθε φορά, μα εκείνος δεν τις φόρεσε. Ακούμπησε μόνο το φαρδύ του χέρι για λίγο στο κατάξανθο κεφαλάκι του παιδιού κι έριξε το βλέμμα αφηρημένα έξω.

Περιίμενε το κορίτσι να τον δει να φέρνει το χέρι στην τσέπη και να ξετρουπώνει από κει μια καραμέλα σαν κάθε μέρα, μάταια ωστόσο. Πρόσεξε η Λήδα το απογοητευμένο προσωπάκι της και της έκανε νόημα να την ακολουθήσει στην κάμαρα.

«Αφησέ τον, μην τον ενοχλείς», της μίλησε ανοίγοντας συνάμα τα παραθυρόφυλλα, που είχαν σφραγίσει αποβραδís λόγω της σφοδρής καταιγίδας, να μπει ο φρέσκος αέρας.

«Τι έχει ο παππούς μου;» τη ρώτησε η Αφροδίτη κακόκεφα. Τίποτα δε φαινόταν να πηγαίνει σωστά τη μέρα αυτή, ίσως εξαιτίας των ξένων στρατιωτών. Ούτε την καραμέλα της είχε εισπράξει, ούτε έδειχνε διάθεση ο παππούς να επισκεφθούν το κτήμα, όπως έκαναν οι δυο τους κάθε φορά που εκείνος δεν έβγαινε για ψάρεμα.

Σμιχτά καθώς ήταν τα περισσότερα σπίτια του Οικισμού, δεν υπήρχε χώρος για κήπους και μπουστάνια στους μικρούς ως επί το πλείστον αυλόγυρους, γι' αυτό και κάθε σπίτι είχε το κτήμα του στα ενδότερα του νησιού. Εκεί υπήρχε το αμπέλι της οικογένειας, εκεί καλλιεργούνταν τα φρούτα, τα λαχανικά και τα κριθάρια τους, εκεί φιλοξενούνταν τα ζώα και τα πουλερικά τους. Η υδροδότηση γινόταν από στέρνες, όπου μαζευόταν το νερό της βροχής κι οι οποίες γέμιζαν την περίοδο των μεγάλων βροχοπτώσεων. Με τον ίδιο τρόπο υδροδοτούνταν και οι κατοικίες. Οι επίπεδες στέγες μάζευαν κάθε σταλαγματιά βροχής και την αποθήκευαν στις στέρνες πλάι τους. Με τούτο το νερό θα πορευόταν όλοι τους –άνθρωποι, ζώα και καλλιέργειες– από τις αρχές της άνοιξης και μέχρι το φθινόπωρο, τους μήνες της ανομβρίας.

Λίγες κότες, πάπιες και δυο κατσίκες διέθετε όλο κι όλο η οικογένεια στο δικό της κτήμα, ενώ από την άνοιξη είχε προστεθεί στα ζωντανά κι ένα κατσικάκι θηλυκό, που είχε γλιτώσει λόγω του φύλου του τη σφαγή που επέβαλλε το πασχαλιάτικο έθιμο.

*Να και μια περίπτωση όπου τα θηλυκά στέκονται πιο τυχερά απ' τα αρσενικά, είχε σκεφτεί σαρκαστικά τότε η Λήδα. Τώρα, τινάζοντας παράλληλα απ' το παράθυρο τα σεντόνια, συμβούλευσε την κόρη της: «Έχει τις έγνοιες του με τους Γερμανούς που γέμισαν το νησί, μην τον πονοκεφαλιάζεις κι εσύ, λοιπόν».*

«Δε θα πάμε δηλαδή στο κτήμα;» ρώτησε θλιμμένα εκείνη.

«Θα πάμε οι δυο μας, μη σκιάζεσαι».

«Αν περιμέναμε λίγο, ίσως ο Παππούς...» άρχισε η μικρή, μα η γυναίκα την έκοψε.

«Οι κατσίκες δεν περιμένουν. Θέλουν άρμεγμα», της αποκριθήκε στεγνά, πληγωμένη κατά βάθος που της έδειχνε τόσο απροκάλυπτα η θυγατέρα της ότι δεν τη θεωρούσε καλή παρέα.

*Πιθανότατα είναι γιατί έχω γίνει μικρόχολη με όσα πέρασα και δε μου περισσεύει διάθεση για τα παιχνίδια και τα κανακέματα που έχει ανάγκη ένα παιδί, αποφάσισε συνοφρωμένη, καθώς άφηναν την κάμαρα. Άδικο, ασφαλώς, για την κόρη της, μα πόσα ήταν τα δίκαια στη ζωή;*



Ο Παππούς μήτε που σάλεψε, όταν πέρασαν από μπροστά του· συνέχισε τη σιωπηλή ενατένιση του ουρανού απ' το ανοιχτό παράθυρο, απορροφημένος στις σκέψεις του.

Είχε ανεβεί ο ήλιος αρκετά κι οι χρυσαφίες αχιτίδες θάμπωσαν το βλέμμα μάνας και κόρης βγαίνοντας έξω. Ο ουρανός ήταν πεντακάθαρος, ένα γαλάζιο ατλάζι που είχε απλώσει πάνω τους ο Θεός, κανένα όμως πουλί δεν κελαηδούσε στα φρέσκα φυλλάματα των λιγιστών δέντρων, ούτε άλλη ψυχή, ζώο ή άνθρωπο, αντάμωσαν στο διάβα τους τα δύο θηλυκά. Λες κι όλα τα έμψυχα είχαν κουρνιαστεί κάπου, θορυβημένα από την παρουσία των κατακτητών. Από μακριά μόνο άκουσαν κάποιες φωνές σε μια γλώσσα άγνωστη, που τάραξε τη γυναίκα. Της φάνηκε σκληρή, όλο σύμφωνα. Μάντευε ότι οι Γερμανοί βρίσκονταν στην πλατεία, μπροστά στο Δημαρχείο, κι αποφάσισε ότι ήταν ευτύχημα που το σπίτι ήταν χτισμένο στην άκρη του Οικισμού και δε θα χρειαζόταν να περάσουν με την Αφροδίτη από μπροστά τους πηγαίνοντας στο κτήμα.

Περπάταγαν κι οι δύο σιωπηλές, η Λήδα κοιτώντας ίσα μπροστά και καταβάλλοντας προσπάθεια να κρατηθεί ανέκφραστη, όταν πια ζύγωναν στο πατρικό της. Μια σκιά, που σάλεψε στο παράθυρο κι ύστερα εξαφανίστηκε, της φανέρωσε την παρουσία της μάνας της. Έκανε αθέλητα έναν μορφασμό. *Μήτε να με δεις δε θέλεις, κυρα-Θάλεια. Ούτε εμένα ούτε την εγγονή σου*, σκέφτηκε πικρόχολα. Συνειρμικά, αναθυμήθηκε το απειλητικό βλέμμα του αδελφού της κι ο φόβος ήρθε και κάλυψε την πίκρα της. Άντε εκείνος, όμως, ο αλύγιστος αξιωματικός του ελληνικού στρατού, που δεν ανεχόταν καμιά ανθρώπινη αδυναμία. Η μάνα της πώς είχε καταφέρει να τη διαγράψει; Μάνα ήταν τώρα κι η ίδια και δεν μπορούσε να διανοηθεί ότι θα απαρνιόταν ποτέ τόσο τελεσίδικα το σπλάχνο της.

Αθέλητα έσφιξε το χεράκι της μικρής, που δε διαμαρτυρήθηκε λες και μάντευε την ψυχική της κατάσταση. Ευτυχώς, σύντομα άφησαν πίσω τους τον Οικισμό δίχως ενοχλητικά συναπαντήματα.

Ησυχία επικρατούσε όσο διέσχιζαν την απόσταση μέχρι το κτήμα, που την έσπασε σε μια στιγμή το βουητό κάποιου αεροπλάνου. Σύντομα το ιπτάμενο σκάφος λέκιαζε το γαλανό του ουρανού κι η γυναίκα ύψωσε το βλέμμα πάνω του. Γερμανικό ήταν, τι άλλο; Είχαν μάθει τόσες βδομάδες που τριγυρνούσαν πάνω απ' τα κεφάλια τους κι έριχναν τις βόμβες τους ν' αναγνωρίζουν, θέλοντας και μη, τα σήματα της Luftwaffe και της RAF\*.

Ένωσε τη μικρή να ζαρώνει πλάι της, μαθημένη καθώς ήταν να ακολουθεί την εμφάνισή τους η έκρηξη, και βιάστηκε να την καθησυχάσει. «Δε θα ρίχνουν βόμβες πια τα αεροπλάνα».

«Γιατί δε θα ρίχνουν πια βόμβες; Τελείωσε ο πόλεμος;»

«Για μας τελείωσε», της αποκρίθηκε στεγνά η Λήδα κι άλλαξε απότομα κουβέντα. «Τι θα 'λεγες να με βοηθήσεις σήμερα στο άρμεγμα;»

«Αλήθεια;» άστραψαν τα γαλανά μάτια του κοριτσιού κι ύστερα ο ενθουσιασμός του υποχώρησε. «Ο παππούς μου λέει πως είμαι μικρή ακόμη για τέτοιες δουλειές».

«Είμαι σίγουρη ότι κι ο Παππούς θα συμφωνήσει πως μεγάλες πια. Τα επτά κλείνεις τον Ιούνη. Εγώ στην ηλικία σου είχα αναλάβει ήδη τα αρμέγματα. Κι είχαμε αρκετές κασίκες και προβατίνες σπίτι».

«Στο σπίτι που ζει η μάνα σου;»

*Η μάνα σου.* Έτσι αποκαλούσε τη γιαγιά της η Αφροδίτη.

«Στο κτήμα μας», αποκρίθηκε η Λήδα με ήρεμη φωνή. «Είχαμε ακόμη άλογο αλλά και γαϊδουράκι, τότε που ζούσε ο πατέρας μου».

«Που πέθανε όταν ήσουν μικρή; Σαν τον δικό μου;»

«Ακριβώς», είπε πνιχτά η γυναίκα, κι ευτυχώς έφταναν πια στο κτήμα, γιατί δεν άντεχε, τη μέρα εκείνη, κι άλλα επώδυνα ερωτήματα.

---

\* Η Γερμανική Πολεμική Αεροπορία και η Βρετανική Βασιλική Αεροπορία αντίστοιχα.

Ο Παππούς στάθηκε για λίγο στο κατώφλι κατηφής και κατόπτευσε τα στενά σοκάκια, πριν τελικά αποφασίσει να βγει στον δρόμο. Είχαν περάσει κιόλας τρεις μέρες Κατοχής. Τρεις μέρες που το χέλι του δε γέλασε, που η καρδιά του ήταν βαριά και συννεφιασμένη, σε απόλυτη αντίθεση με τον καιρό που βελτιωνόταν. Στα δικά του μάτια μα και πολλών άλλων νησιωτών τα πάντα ήταν βουλιαγμένα στην καταχνιά. Λες και η παρουσία των εχτρών στο νησί τούς είχε κλείσει όλους τους σ' ένα μισερό κουκούλι, που δεν κατάφεραν να διαπεράσουν ούτε οι ομορφιές της γαλανής απεραντοσύνης μες στην οποία ζούσαν.

Με τα χέρια δεμένα πίσω και το κεφάλι σκυφτό κατευθύνθηκε στο σπίτι του Περικλή, του μοναδικού δικηγόρου στο νησί. Δεν ήθελε να υψώσει το κεφάλι, μήπως και αντικρίσει τους Γερμανούς στρατιώτες που κατέκλυζαν τα στενά σοκάκια με το αλαζονικό ύφος του κατακτητή, το ίδιο και οι υπόλοιποι νησιώτες που αντάμωσε κι έτρεχαν αλαφιασμένοι να διεκπεραιώσουν τα απαραίτητα, όπως το τσίσμα και το άρμεγμα των ζωντανών. Θα τέλειωναν όπως όπως τις δουλειές τους και θα επέστρεφαν στα σπίτια τους, μολονότι ούτε εκεί ένιωθε κανείς τους ασφαλής, ιδίως μετά το πρωινό, οπότε και τους σήκωσαν μέσα στο άγριο χάραμα οι Γερμανοί, βροντοχτυπώντας τις πόρτες τους, και τους μάζωξαν με τα νυχτικά και τις βράκες στην πλατεία.

«Τι μας θέλουν; Τι μας θέλουν;» αναρωτιόνταν κάποιες ηλικιωμένες έντρομες, φέρνοντας το χέρι στο κεφάλι, απ' όπου απουσίαζε η λευκή μαντίλα. Αυτή τουλάχιστον θα τις προστάτευε και δε θα ένιωθαν τόσο εκτεθειμένες.

«Ηουχάστε», τις καθησύχαζαν οι άντρες τους προσποιούμενοι τους ατάραχους, μολονότι και το δικό τους φυλλοκάρδι έτρεμε. «Θα θέλουν απλώς να μας δείξουν ότι αυτοί έχουν το πάνω χέρι, γι' αυτό μας αρχίζουν στα καψόνια όπως τους νεοσύλλεκτους στον στρατό».

Φτάνοντας στην πλατεία, είχαν κολλήσει αθέλητα ο ένας δίπλα στον άλλο όχι λόγω της υγρασίας που άπλωνε ήδη ένα υγρό πέπλο πάνω τους, αλλά γιατί ένιωθαν ότι τους προστατεύει η αί-

σθηση πως είναι ένα και μόνο σώμα απέναντι στην κοινή απειλή. Ακόμη και τη Λήδα και την κόρη της είχαν δεχθεί αδιαμαρτύρητα οι συγχωριανοί τους να στριμωχτούν κοντά τους, πρόσεξε ο Παππούς. Κι έτσι σαν ένα σώμα είχαν σταθεί απέναντι στον Γερμανό διοικητή που εμφανίστηκε άψογος μες στη λευκή στολή του πλοιάρχου.

Δεν είχαν να φοβηθούν τίποτε από κείνους, μετέφρασε σε αρκετά καλά ελληνικά κάποιος Γερμανός στρατιώτης, γνώστης της γλώσσας τους. Αρκεί να συνεργάζονταν μαζί τους και να υπάκουαν στις εντολές. «Ποιος είναι η κεφαλή εδώ;» είχε ρωτήσει κατόπιν ο διοικητής και τα ψυχρά γαλανά του μάτια ψαχούλεψαν το πλήθος.

«Εγώ», αναγκάστηκε να παραδεχτεί μετά τη μετάφραση ο Δημοσθένης Λεφούσης, ένας γκριζομάλλης με λιονταρίσια χείτη και αρμονικά χαρακτηριστικά, και υποχρεώθηκε να ξεχωρίσει από το πλήθος στο κοφτό του νεύμα.

Πάλεψε να κατασιγάσει το χτυποκάρδι του, βλαστημώντας νοερά για πρώτη φορά το μεταξικό κράτος που τον είχε τοποθετήσει στη θέση αυτή, μα κι ανακουφισμένος που είχε προλάβει να φορέσει το παντελόνι του και δε βρισκόταν τώρα ενώπιον των εχθρών γυμνός σχεδόν, μονάχα με το σώβρακο, όπως συνήθιζε να πέφτει στο κρεβάτι χειμώνα καλοκαίρι.

«Μαζί μου εσύ, θέλω να σου μιλήσω!» έδειξε το δημοτικό μέγαρο ο Γερμανός, ένα πανέμορφο νεοκλασικό κτίσμα, που είχαν επιτάξει εξ αρχής οι κατακτητές. «Οι υπόλοιποι είστε ελεύθεροι», κατέληξε σ' εκείνη την άγνωστη κι ανοίκεια στους νησιώτες γλώσσα, που ένιωθαν κάθε σύμφωνό της να τους χαστουκίζει.

Μα θα έπρεπε να τη συνηθίσουν, συμφώνησαν αναμεταξύ τους οι άντρες, καθώς επέστρεφαν στα σπίτια τους κατηφείς. Κι αυτήν και τους εχθρούς που είχαν καταλάβει τον τόπο τους. Όχι όμως κι ο Παππούς, αυτός όχι. Δεν επρόκειτο ποτέ του να συνηθίσει στην Κατοχή και τη σκλαβιά, αποφάσισε τώρα σφίγγοντας τις γροθιές.

Είχε μόλις περάσει το μεσημέρι, την ώρα που διέσχιζε τα λι-

θόστρωτα δρομάκια ο άντρας, κι ο τόπος ζεματούσε στα σημεία όπου τρύπωνε ο ήλιος. Η καυτή ανάσα του του φάνηκε αφόρητη, ευτυχώς, όμως, ζύγωνε στην πλατεία και στο σπίτι του Περικλή, όπου του είχαν μηνύσει πως θα βρίσκονταν. Αναρωτήθηκε τώρα ποιος ήταν ο λόγος που τους μάζωνε ο Δημοσθένης. Αυτός ούτε του αγγέλου του τη συμβουλή δε γύρευε, θα ζήταγε τώρα τη δική τους;

«Παππού!»

Η παιδική φωνή τον υποχρέωσε να σταθεί, καθώς διέσχισε την πλατεία. Αρνήθηκε και πάλι να σηκώσει το κεφάλι και να αντικρίσει τη μισητή σημαία, που, πάνω στα κτίσματα, κυμάτιζε παιχνιδιάρικα στο φύσημα του αέρα. Την ίδια στιγμή ο δεκάχρονος γιος του Περικλή ήρθε και στάθηκε λαχανιασμένος πλάι του.

«Τι είναι, Δημητράκη; Τι τρέχει;»

Το παιδί χαμήλωσε τη φωνή συνωμοτικά. «Μ' έστειλε ο πατέρας να σου πω ότι άλλαξε το μέρος. Στο σπίτι του Καπετάνιου να πας. Το δικό μας το επιτάξανε οι Γερμανοί».

«Τι έκανε, λέει;» βροντοφώναξε ασυναίσθητα ο Παππούς αγριεμένος.

Τίποτα δε θα τους άφηναν πια; Μετά τη χώρα και το νησί τώρα θα τους πετούσαν κι απ' τα σπίτια τους; Αγριοκοίταξε ανταριασμένος μια ομάδα στρατιωτών που συζητούσαν προφυλαγμένοι στη σκιά του χαμηλού κτίσματος της Χωροφυλακής, που βρισκόταν κολλητά με το Δημαρχείο, ενώ απειλητική σιωπή ακολουθούσε την κραυγή του. Την έπιασε στον αέρα ο άντρας και το πρόσωπό του σκλήρυνε, καθώς αντιγύριζε το βλέμμα των φρουρών. Αχ, και να ήταν νέος όπως άλλοτε! Αχ, και να είχε και το δαμασκηνό μαχαίρι του σαν τότε! Θα τους κανόνιζε στη στιγμή όλους τους, κι ας ήταν πέντε με έναν. Μα εκείνο το είχε χάσει σ' ένα απ' τα τελευταία του ταξίδια, όπως τα νιάτα του, κι αυτοί, οι εχτροί, δεν ήταν μόνο πέντε αλλά μυλιούνια.

Υπάκουσε στη λογική, βλέποντας έναν απ' τους στρατιώτες να κατευθύνεται απειλητικά στο μέρος του, και πέρασε απρόθυμα το χέρι του στους ώμους του παιδιού. «Έλα, πάμε, Δημητρά-

κη», είπε με βαριά καρδιά κι αλλάζοντας κατεύθυνση πήραν μαζί την ανηφόρα που οδηγούσε στο σπίτι του Καπετάνιου, αφήνοντας πίσω τον στρατιώτη να τους κοιτά αμφίθυμος.

Έφτασαν στο χαμηλό φαρδύ κτίσμα κι εκεί χώρισαν. Το αγόρι πήρε τον δρόμο για το σπίτι, όπου φιλοξενούνταν πλέον η οικογένειά του, κι ο Παππούς μπήκε σ' αυτό του Καπετάνιου. Αναστέναξε βαθιά, προσλαμβάνοντας με ευχαρίστηση τη δροσερή του ατμόσφαιρα. Οι χοντροί, πάχους μισού μέτρου τοίχοι του, όπως και όλων των κτισμάτων στο νησί, κρατούσαν τη ζέστη εκτός και θα την κρατούσαν για καιρό ακόμη, τουλάχιστον ως τη στιγμή που το καλοκαίρι θα επέβαλλε την κυριαρχία του τελεσίδικα.

Οι φωνές απ' τη μεριά της σάλας οδήγησαν τον επισκέπτη στο ευρύχωρο δώμα με το πετροστρωμένο δάπεδο, που το ομόρφαιναν βαριά χειροποίητα κιλίμια. Με όσα είχαν γίνει τις τελευταίες εβδομάδες, τους βομβαρδισμούς και τώρα την εμφάνιση των κατακτητών, δεν είχαν προλάβει να τα σηκώσουν οι νοικοκυρές, όπως θα είχαν κάνει φυσιολογικά· ούτε αυτά ούτε τα χοντρά υφαντά που σκέπαζαν τους καναπέδες, όλα τους αργασμένα στον ιδιόκτητο αργαλειό.

Διαπίστωσε πως οι υπόλοιποι τον είχαν προλάβει. Ως κι ο καφές τους είχε ήδη σερβιριστεί στο χαμηλό στρογγυλό τραπέζι που βρισκόταν στο κέντρο του δωματός, μπροστά στους ξύλινους καναπέδες. Ο Δημοσθένης Λεφούσης, ο ελέω Μεταξά δήμαρχός τους, ο Κίμων Μαστρογιάννης, ο γιατρός, ο Γιάννης Καλαφάτης, ο φαρμακοποιός, ο Περικλής Αντωνιάδης, ο δικηγόρος, ο Τάκης Καστάκος, ο ληξίαρχός τους, και φυσικά ο νοικοκύρης, ο Κώστας Μπελιβάνης, ο Καπετάνιος του, που ήταν και μεγαλύτερος απ' όλους σε ηλικία, μια και καβάτζαρε σε λιγάκι τα ογδόντα. Αμέσως μετά ερχόταν σε χρόνια από τη συντροφιά ο Παππούς, που ήταν κι ο τελευταίος εκπρόσωπος της εκλεγμένης δημοτικής αρχής του νησιού, στην οποία είχε βάλει τέλος η δικτατορία. Μ' αυτή την ιδιότητα είχε καλεστεί προφανώς, αφού από τότε και ως εκείνη τη μέρα οι υπόλοιποι σύμβουλοι κι ο τέως δήμαρχος είχαν ήδη αναχωρήσει σε τόπο χλοερό.

«Καλώς τον», τον υποδέχθηκε ο Καπετάνιος. «Εσένα περιμέναμε, για ν' αρχίσουμε».

Ήταν επιβλητική μορφή ο γέροντας. Παρά την ηλικία του, η φωνή του εξακολουθούσε να είναι στεντόρεια και στο φαρδύ του πρόσωπο, πάντα αυστηρό κι επιβλητικό, ο άνεμος κι η αλμύρα είχαν αφήσει σκληρά το αποτύπωμά τους.

«Θα πιεις καφέ;»

Ρητορική ήταν η ερώτηση, αφού κουβέντα δίχως καφέ δε γινόταν, γι' αυτό κι έσπευσε να φωνάξει τη νύφη του ο οικοδεσπότης, δίχως να περιμένει την απάντηση του Παππού.

Μια συμπαθητική τριανταπεντάχρονη γυναίκα, ντυμένη με παραδοσιακή φορεσιά, πρόβαλε στο κατώφλι της σάλας. «Με ζήτησες, πατέρα;»

«Έναν καφέ ακόμη, κόρη μου», έδωσε εκείνος την παραγγελία του κι η γυναίκα χαμογέλασε στον Παππού.

«Σκέτο, έτσι, Παππού; Καλά θυμάμαι;»

«Μια χαρά θυμάσαι, Ελένη», επικρότησε αυτός και φρόντισε να καθίσει πλάι στον Περικλή. «Τι μου είπε ο μικρός; Σου πήραν το σπίτι τα σκυλιά;»

«Κι όχι μονάχα το δικό μου. Και του γιατρού και του φαρμακοποιού», αποκρίθηκε φαρμακωμένος ο Περικλής δείχνοντας τους δύο άντρες. «Εκτός αυτού, κάποιος τους σφύριξε ότι γνωρίζω γερμανικά και απαιτούν να τους κάνω και τον διερμηνέα», συνέχισε σκασμένος κι έστρεψε το μακρύ του πρόσωπο στον καναπέ, όπου καθόταν ο Δημοσθένης.

«Μη με κοιτάς έτσι!» αντέδρασε εκείνος, μα ο τρόπος που απέφυγε το βλέμμα του Περικλή δεν άφησε σε κανέναν αμφιβολία για την ενοχή του. Αντάλλαξαν μια ματιά όλο νόημα αναμεταξύ τους οι υπόλοιποι, αλλά κανείς δεν έδειξε τη διάθεση να μιλήσει.

Το πρόσεξε ο Παππούς και, αφίθυμος πάντα σαν έφηβος, δεν άντεξε. «Ψεύτη!» πέταξε με σιχασιά στον Δημοσθένη κι είδε το κεφάλι του να τινάζεται σαν να τον είχε χαστουκίσει.

«Ε, ναι, λοιπόν, το είπα!» παραδέχτηκε πια χλωμιάζοντας και φρόντισε να περάσει στην αντεπίθεση. «Με ρώτησε ο διοικητής

του Οικισμού! Τι θέλατε να κάνω; Θα μάθαινε κάποια στιγμή ότι του είπα ψέματα και τότε θα την είχα άσχημα. Αφήστε που θα έχανα την εμπιστοσύνη των Γερμανών! Κι εκείνο που προέχει είναι να με εμπιστεύονται. Μόνο έτσι θα μπορέσω να βοηθήσω τον κόσμο μας. Και με τη δική σας βοήθεια...»

«Από πότε αποφάσισες ότι είναι χρήσιμη η συνεννόηση, Δημοσθένη;» τον έκοψε ήσυχα ο Καπετάνιος, σκαλιζοντας το τιμπούκι του. «Γιατί, αν θυμάμαι καλά, απ' όταν σε όρισε το μεταξικό κράτος δήμαρχο, παριστάνεις τον ταγό στο νησί, δίχως να λαβαίνεις κανέναν υπόψη. Σαν δικτάτορας λειτουργούσες ως τώρα, όπως ο μακαρίτης ο Μεταξάς. Αντιλαμβάνεσαι, λοιπόν, πως μας είναι δύσκολο να πειστούμε ότι δεν κρύβεται κάτι άλλο πίσω από τούτη την αιφνίδια διάθεση για συνεννόηση.»

«Σας δίνω τον λόγο μου πως τίποτε άλλο δεν κρύβεται», βιάστηκε να τον διαβεβαιώσει πυρετικά ο Δημοσθένης. «Δεν είναι ίδιες οι συνθήκες τότε με τώρα! Δεν μπορεί να μην το καταλαβαίνετε αυτό! Τότε ήμασταν ελεύθεροι, ενώ...»

Δεν τον άφησε να συνεχίσει ο Παππούς. «Ελεύθεροι!» κάγχασε. «Με δικτατορία κι ελεύθεροι είναι οξύμωρο!»

«Μπορεί να ήταν δικτάτορας ο Μεταξάς, αλλά ήταν Έλληνας και φιλόπατρις», υπερασπίστηκε ξάφνου τον νεκρό από τον Γενάρη και δώθε Έλληνα πρωθυπουργό ο ληξίαρχος, ένας λιγομίλητος, μικροκαμωμένος άντρας με φαλακρό κεφάλι, που οι αγκώνες του μοναδικού του σακακιού γυάλιζαν σαν καθρέφτες από τη διαρκή τριβή με τα χοντρά κιτάπια του.

«Δίκιο έχει ο Τάκης», βιάστηκε να υπερθεματίσει ο Δημοσθένης, ανακουφισμένος από την υποστήριξη, ενώ οι υπόλοιποι κοίταζαν ξαφνιασμένοι τον ληξίαρχο. «Ότι ήταν φιλόπατρις δεν μπορεί κανείς να του το αμφισβητήσει μετά το Όχι του στον Μουσολίνι.»

«Το όχι το είπε ο ελληνικός λαός· αυτός κυρίως. Επίσης, αν θυμάμαι καλά, τον θαύμαζε τον Μουσολίνι ο Μεταξάς. Κι εκείνον και τον φασισμό του. Εξάλλου, δεν έκρουσε ποτέ και τις ιδεολογικές του συμπάθειες προς τον Χίτλερ και τους ναζιστές Γερ-



μανούς, που βρίσκονται τώρα εδώ ως κατακτητές, ορίζοντας τις ζώες και τις περιουσίες μας».

Έσταξαν χολή τα λόγια του Περικλή, το ένιωθε κι ο ίδιος, μα δεν κατάφερε να συγκρατηθεί, παρότι θεωρούσε ανεκτίμητο προσόν την ψυχραιμία και την αυτοσυγκράτηση. Άνθρωπος όμως ήταν κι αυτός κι αδυνατούσε να χωνέψει το γεγονός ότι από τη μια στιγμή στην άλλη είχε χάσει το ωραίο του σπιτικό κι ότι ήταν αναγκασμένος να δεχτεί την ελεημοσύνη του αντιπαθητικού κουριάδου του για χάρη της πενταμελούς οικογένειάς του.

Το ωραίο πρόσωπο του Δημοσθένη κοκκίνισε στα λόγια εκείνα. Θα ήθελε να μπορούσε να αντικρούσει την κατηγορία και να υπερασπιστεί το ίνδαμμά του, μα δε γινόταν, αφού ο Περικλής εξέφραζε γνωστές σε όλους τους αλήθειες.

Από τη δύσκολη θέση τον έβγαλε η εμφάνιση της Ελένης με τον δίσκο στο χέρι. Ασήμι ατόφιο ο τελευταίος, ήταν αγορασμένος στην Οδησόσ' ένα από τα τελευταία ταξίδια του Καπετάνιου. Η γυναίκα σερβίρισε τον Παππού κι εκείνος σήκωσε αμέσως το πορσελάνινο λεπτεπίλεπτο φλιτζανάκι και ρούφηξε θορυβωδώς μια μεγάλη γουλιά, κίνηση που έσπευσαν να μιμηθούν και οι υπόλοιποι. Με την κουβέντα είχαν αποξεχάσει τον δικό τους καφέ, που κρύωνε ανέγγιχτος στο τραπέζι. Ένα αγνό χαμόγελο ικανοποίησης διαγράφηκε στο πρόσωπο της Ελένης ακούγοντας τον ήχο, αφού κατά κοινή ομολογία η θορυβώδης ρουφηξιά επιβεβαίωνε τη μαστοριά της ψήστρας. Ευχαριστημένη, φρόντισε πια να αποχωρήσει, κλείνοντας πίσω της την πόρτα.

Για λίγο δεν ακουγόταν στο δωμάτιο παρά μονάχα το ντιντί-νισμα απ' τα φλιτζανάκια, ο ήχος απ' τις ρουφηξιές και το φύσημα του καπνού, καθώς όλοι είχαν φροντίσει ν' ανάψουν τα τσιγάρα τους, να συνοδέψουν τον καφέ. Είχε προνοήσει ο Καπετάνιος να σφραγίσει όλα τα παράθυρα της σάλας, ώστε να μην ακούγονται έξω οι κουβέντες τους, και τώρα ο καπνός που γέμιζε τα πνευμόνια τους ήρθε και σκόρπισε μια γαλαζωπή αιθάλη στο δώμα, χαλαρώνοντας παράλληλα την ένταση.

1941

Η Ελλάδα βογκά κάτω από τη σκληρή γερμανική Κατοχή, μαζί κι οι κάτοικοι ενός μικρού νησιού του Αιγαίου: η Λήδα, μια νεαρή χήρα, εξοβελισμένη με την κόρη της από την τοπική κοινωνία· ο Παππούς, ο ηλικιωμένος που την έχει πάρει υπό την προστασία του· ο χειροδύναμος Μάρκος, που δε δειλιάζει μπροστά στον κίνδυνο, αλλά διστάζει μπροστά στις λέξεις· ο δήμαρχος, ο γιατρός, ο δικηγόρος του νησιού και άλλοι σημαίνοντες πολίτες του. Κάποια στιγμή στη μικρή νησιωτική κοινωνία θα ενταχθούν η Αθηναία Ρίτα με τον έφηβο γιο της, στο σπίτι της οποίας σύντομα θα εγκατασταθεί και ο λοχίας Γκέοργκ Φίσερ με τη μακρινή ελληνική καταγωγή.

Το ίδιο διάστημα, στο Βερολίνο, ο επίατρος του ναυτικού Κρίστιαν Μίλερ θα γνωρίσει τη Μάρεν, τη γυναίκα της ζωής του. Ο πόλεμος όμως σύντομα θα χωρίσει τους δύο νέους. Ο ανθρωπιστής Κρίστιαν θα βρεθεί στο ελληνικό νησί, αποφασισμένος να πολεμήσει μονάχα τους κοινούς ανθρώπινους εχθρούς, τον θάνατο και τον πόνο, με όπλο το νυστέρι του. Ο πόλεμος, ωστόσο, είναι πάντα απρόβλεπτος...

Νησιωτική Ελλάδα-Βερολίνο...

Κατακτητές και κατακτημένοι, πολιορκημένοι από τη βαρβαρότητα του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Φόβοι, αγωνίες, πάθη, αμφιβολίες αλλά κι η μεγαλοσύνη του ανθρώπου, που κατορθώνει πάντα να «φωτίζει» και τις πιο σκοτεινές εποχές.



Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

[www.psichogios.gr](http://www.psichogios.gr)

ISBN: 978-618-01-2974-8



9 786180 129748

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 22614

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ